

Financované
Európskou úniou
NextGenerationEU

PLÁN [OBNOVY]

ЛИПЕНЬ 2026

Виклики для медіамоніторингу та аналізу міжнародних відносин

УКРАЇНСЬКОЮ

Цей підсумковий звіт систематично узагальнює та критично оцінює результати трьох попередніх часткових досліджень, виконаних у межах проєкту EXPERIMENTAL DETECTOR:

По-перше, завдання Критичний огляд методологій — моніторинг, опубліковане під назвою Аналіз інструментів медіааналітики для моніторингу зовнішньої політики;

По-друге, завдання Критичний огляд методологій — аналізи, опубліковане під назвою Виявлення методологічних викликів у дослідженнях міжнародних відносин: приклад російсько-грузинської війни 2008 року;

По-третє, дослідження Фреймінг російсько-української війни. Порівняльний огляд медійного висвітлення та аналітичного дискурсу. Методологічні уроки та поступ.

Звіт поділено на три основні розділи з уніфікованою структурою: мета та підхід, ключові висновки й рекомендації, що впливають із відповідного завдання.

Заклучний розділ пропонує загальний аналітичний синтез з акцентом на методологічних уроках, а також на дослідницьких і політичних рекомендаціях.

I. Завдання 1: Аналіз інструментів медіааналітики для моніторингу зовнішньої політики

Перше пошукове дослідження вивчало медійне висвітлення та медіамоніторинг зовнішньої політики, закордонних справ і міжнародних відносин.

Метою було виявити методологічні виклики, пов'язані з використанням інструментів медіамоніторингу для розпізнавання зовнішньої політики, що формується.

Дослідження поєднало систематичний огляд минулих і новітніх дослідницьких проєктів з практичними експериментами та безпосередньою комунікацією з розробниками й операторами інструментів у державному та приватному секторах.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

Дослідження встановило, що моніторинг медійного контенту загалом — зокрема в межах минулих і новітніх дослідницьких проєктів — був поширеною практикою.

Проте серед розглянутих проєктів та інструментів не вдалося виявити жодного успішного прикладу моніторингу медійного контенту саме з метою виявлення зовнішньої політики, що формується.

Унаслідок цього дослідження не змогло дати прямої відповіді на питання, які методологічні виклики пов'язані з використанням інструментів саме для цієї мети.

Попри це, воно виявило непослідовність алгоритмічної надійності, упередженості кодування (coding biases), а також проблеми зі збиранням та інтерпретацією даних у наявних інструментах.

УКРАЇНСЬКОЮ

Крім того, деякі нещодавні дослідження, фінансовані ЄС, дали результати, які важко перевірити незалежно, попри значне фінансування та офіційно задекларовані відмінні показники.

Штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання (ML), попри ажіотаж навколо них, не здатні самостійно розв'язати цю проблему.

Як рішення визначено залучення ретельно відібраних і спеціально підготовлених аналітиків розвідувального типу (intelligence-type), яких підтримують інструменти на основі ШІ та ML, тоді як дослідники у фоновому режимі забезпечують концептуальні матеріали та критичний зворотний зв'язок.

Головний методологічний урок цього пілотного дослідження полягає в тому, що єдиний надійний спосіб оцінити ефективність інструментів медіамоніторингу в будь-якій сфері — доручити їхнім розробникам або операторам однакові конкретні завдання, а потім порівняти отримані результати.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЗАВДАННЯ

Створити постійну міждисциплінарну віртуальну або транскордонну команду для координації комплексних дослідницьких і політичних стратегій.

Перед цим провести ґрунтовний огляд раніше профінансованих дослідницьких проєктів, зосередившись на засвоєнні уроків з невдач і помилок.

Удосконалити наявні системи виявлення упередженості, ідентифікації якісних новин та відстеження змін у доборі новин і тенденціях висвітлення.

Створити спеціалізовану європейську систему медіамоніторингу для висвітлення й аналізу зовнішньої політики — наприклад, у межах Європейської служби зовнішніх справ (ЄСЗС) — посилюючи співпрацю як усередині ЄС, так і поза його межами.

II. Завдання 2: Виявлення методологічних викликів у дослідженнях міжнародних відносин

Друге дослідження проаналізувало відносно незначну міжнародну подію, яка має довгострокове стратегічне значення, — російсько-грузинську війну 2008 року.

Обсяг проєкту перевищив 170 сторінок, він спирався на понад 250 окремих джерел і застосовував структурований порівняльний огляд наукової літератури, медійного висвітлення та правово-політичної документації.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

Епістемічні упередження, фактологічна неоднозначність, відмінності теоретичних перспектив і вибірковість доказів підривають валідність та нейтральність аналізів у сфері міжнародних відносин.

Західне медійне висвітлення війни 2008 року значною мірою формували національні стереотипи, політичний вплив та взаємодія між політичними акторами й журналістами.

Хибне тлумачення Росії як сторони, що першою розпочала агресію у 2008 році (попри те, що військову операцію ініціювала Грузія), сформувало стійкі уявлення на Заході.

Виправлення цих фактологічних неточностей жодним чином не заперечує очевидної та засадничої агресії Росії проти України, що триває від 2022 року.

Дослідження також указало на проблемний внесок авторів з військовим досвідом, чия підготовка надає пріоритет операційним, а не критично-аналітичним рамкам.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЗАВДАННЯ

УКРАЇНСЬКОЮ

Застосовувати критично рефлексивні підходи до аналізу глобального виробництва новин і систематично залучати незахідні перспективи та позиції «адвоката диявола».

Використовувати «пентагуляцію» (pentagulation) — запропонований у цьому дослідженні термін, що розвиває логіку тріангуляції, — тобто перевірку щонайменше п'ятьма незалежними оцінювачами, теоретико-емпіричними перспективами або джерелами, щоб зменшити упередженість у дискусійних питаннях міжнародних відносин.

Розглядати інституційну належність та професійну підготовку авторів (наприклад, військовий досвід або публікації у виданнях, афілійованих з військовими структурами) як релевантні метадані для критичного оцінювання джерел, особливо в надзвичайно чутливих темах.

Забезпечити, щоб дослідження з міжнародних відносин чітко зазначали свою теоретичну рамку (наприклад, неореалізм, конструктивізм), що підвищує прозорість.

Включити до освіти у сфері міжнародних відносин базові аналітичні компетентності — медіаграмотність, геополітичну стратегію та поглиблене розуміння міжнародного права.

III. Завдання 3: Фреймінг російсько-української війни: порівняльний огляд медійного висвітлення та аналітичного дискурсу

Дослідження вивчало, як російсько-українську війну фреймують у медійному висвітленні та аналітичному дискурсі. Корпус охопив понад 150 джерел, зокрема російськомовні джерела з російських баз даних і бази CEEOL. Досліджуваний період було відібрано алгоритмічно як найрелевантніший, а застосованим методом став критичний синтетичний огляд, структурований за категоріями та підкатегоріями.

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ

Масштаб, який дають обчислювальні методи, потребує валідації людським кодуванням; обчислювальні моделі не є нейтральними, і різні моделі дають різні пріоритети на тому самому корпусі.

Лексика виконує роль провідного індикатора раннього попередження про зміни фреймінгу (наприклад, перехід від «кризи» до «війни» та «вторгнення»).

Реакція громадськості найсильніша тоді, коли висвітлення відповідає наративній культурі її союзницького блоку, як це описує модель Alliance-Linked Narrative Dynamics (ALND) (Ye & Aron, 2025).

Європейські альтернативи (Mistral/Lumo) пропонують кращі умови резидентності даних і відповідності вимогам, проте на момент дослідження їхня продуктивність відставала у складних аналітичних завданнях.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ЗАВДАННЯ

Реалізувати двоетапне пілотне дослідження, яке порівняє, як приблизно двадцять сучасних ключових інструментів III виконують однакові завдання з моніторингу зовнішньої політики.

Орієнтовна вартість пілоту — до 35 000 євро (мінімальна оцінка для пошукового етапу) за стислого терміну виконання в п'ять людино-місяців.

IV. Загальне аналітичне узагальнення та висновки

Розрив у результативності: ані комерційні, ані публічно фінансовані інструменти не продемонстрували здатності виявляти зовнішню політику, що формується, поза межами базового аналізу тональності.

УКРАЇНСЬКОЮ

Ненеutralність вибору: методологічні та епістемічні рішення (зокрема добір тематичних моделей) за своєю природою визначають результати дослідження.

Недостатність одного методу: надійні висновки потребують гібридних дизайнів, багатомовних аналітичних конвеєрів, людського нагляду та розмаїття перспектив.

Стійкість упереджених фреймів: хибні тлумачення можуть зберігатися в академічному та політичному середовищах понад десятиліття.

ДОСЛІДНИЦЬКІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Бенчмаркінг інструментів ІІІ: відповідно до рекомендації за завданням 3, розпочати порівняльне бенчмаркінгове дослідження близько 20 ключових інструментів ІІІ (мінімальна оцінка для пошукового етапу: 35 000 євро, 5 людино-місяців).

2. Гібридний моніторинг: побудувати гібридну архітектуру, що поєднує багатомовні аналітичні конвеєри, людську валідацію та стратифікацію за союзницькими блоками.

ПОЛІТИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

1. Європейська спроможність: створити спеціалізовану європейську спроможність з медіамоніторингу зовнішньої політики — наприклад, у межах Європейської служби зовнішніх справ (ЄСЗС) та її підрозділів стратегічних комунікацій — із транскордонними експертними командами.

2. Співпраця зацікавлених сторін: розбудувати спільні бази даних, системи швидкого реагування та канали стратегічної комунікації.

3. Уникнення наративних викривлень: застерігатися від ретроспективного перефреймування ролей акторів у наративах про конфлікти (наприклад, представлення миротворців як агресорів) і надавати перевагу доказовому розумінню замість бінарного приписування відповідальності.

4. Обережність із джерелами: обачно ставитися до наборів даних, побудованих на пресових повідомленнях, і ретельно перевіряти значною мірою інституційні або військові джерела.

5. Європейська стратегія ІІІ: збалансувати переваги суверенності європейських моделей ІІІ з їхніми нинішніми обмеженнями продуктивності.

Обмеження: висновки відображають результати одного проєкту, що спирається на кейс-стаді двох конфліктів і на стрімко змінюване середовище ІІІ; тому висновки щодо продуктивності інструментів обмежені в часі й потребують періодичного перегляду.

Код проєкту: 09I03-03-V04-00308, Конкурс: 09I03-03-V04 Стипендії для видатних дослідників R2–R4. Акронім: EXPERIMENTAL DETECTOR. Проєкт фінансувався ЄС у межах інструменту NextGenerationEU через План відновлення та стійкості Словаччини за проєктом № 09I03-03-V04-00308.